De Wevende Wandelaar

Beatrice Pittman

Er zijn twee dingen in mijn leven die ik geregeld doe. Wandelen en weven. Wandelen door de bossen, langs hoge planten en kleurrijke bloemen. Uitkijkend op stevige bergen, groen water en sterke bomen. Door de seizoenen heen voel ik het verschil van de koude winter wind op mijn wangen of een zachte warme bries in de zomer. Mijn lichaam is het voertuig dat mij door het landschap heen beweegt. Stap voor stap kom ik in een zich herhalend ritme, waardoor ik in de gelegenheid kom om weg te dromen in mijn herinneringen of om mezelf te manoeuvreren in het huidige moment. Ritme en herhaling gevolgd door het ontdekken van het onbekende.

Wandelen en weven zijn sterk met elkaar verbonden. Weven van momenten. Weven van ervaringen. Weven van herinneringen. In de vorm van een zich repeterend gesprek. Heen en weer kaatsen van woorden.We maken samen een verhaal. We maken samen een moment. Ik weef. Op en neer, dezelfde handeling in het ritme dat mijn lichaam kan dragen. Samen met de wol en het weefgetouw ontstaat er een herhaling. Zoals de zee het strand benadert om zich daarna weer terug te trekken. Ik leid het materiaal en het materiaal leidt mij. Ritme en herhaling gevolgd door het ontdekken van het onbekende.

De overeenkomsten die ik ervaar tussen het wandelen en het weven is de aanleiding voor dit onderzoek. Het zijn mijn twee leermeesters en ik leer elke dag meer over mijzelf en hoe ik met ze kan samenwerken. Het wandelen leert mij altijd open te staan voor nieuwe ontdekkingen. Terug keren naar de kinderlijke nieuwsgierigheid om op zoek te gaan naar de schatten die de natuur te bieden heeft. Het weven leert me dat ik als mens constant aan het weven ben, dat ik constant deze herhalende stappen zet om zo vooruit te komen. Ik verweef momenten met personen. Ik verweef handelingen met intenties. Ik ga wevend door het leven. Hiermee bedoel ik dat ik mijzelf als het ware verweef met de omgeving, verweef met de gesprekken, verweef met de ontdekkingen. En zo beweeg ik me langzaam, stap voor stap door deze wereld. Zo leer en ontwikkel ik mijzelf. Wandelend en wevend. Beiden laten ze me zien dat ik op elk moment de schoonheid kan vinden.

Spiritualiteit van de stappen

Van kleins af aan ben ik bestempeld als een dromer en een gevoelig kind. Ik sta extreem open voor prikkels en ben dan ook gauw overprikkeld. Iets dat ik door de jaren heen heb moeten leren is dat ik mijn zintuigen niet te veel moet overspoelen, want anders gaat het mis. Dan eindig ik met migraines, oververmoeidheid of paniekaanvallen. Lang heb ik hier tegen gestreden. Ik wilde niet zo sensitief zijn. Alle geuren, kleuren, geluiden, lichten waren teveel voor mijn lichaam. Langzamerhand kom ik erachter dat dit verhaal twee kanten heeft. Het zorgt er namelijk ook voor dat ik dankzij deze overgevoeligheid tijdens mijn wandelingen open sta voor de energie van de elementen. Als mijn lichaam zo vol zit met energie, indrukken en prikkels dan moet deze energie ook blijven vloeien. De elementen helpen me hierbij. Ik neem een bad en laat het water me omarmen. Ze neemt alle opgebouwde energie weer mee en laat mijn lichaam schoon achter. Ik wandel met mijn voeten op de aarde, door de modder. Ik leg mijn lichaam op de grond, met mijn gezicht in het gras, handpalmen open. De aarde voelt stevig, krachtig, maar uitnodigend en zacht aan. In die zachtheid kan ik de plek vinden om los te laten. Om mij over te geven aan het moment en mijn energie te verwikkelen met die van de omgeving. Ik voel me veilig, ik voel me thuis. Ik neem een paar keer diep adem, voel de lucht mijn lichaam vullen en de wind langs mijn huid strelen. Het lichaam werkt samen met deze elementen. Mijn lichaam werkt het beste samen met de elementen. Het is een instinct dat eeuwen oud aanvoelt.

Terug landen in het lichaam. Dit is wat mij het meeste raakt in het werk van Henry Thoreau (Walden (1854)).[1] De manier waarop hij schrijft over zijn ontmoetingen met de natuur voelt voor mij als thuiskomen. ‘Wandelen is voor Thoreau niet jezelf terugvinden, maar de mogelijkheid jezelf opnieuw uit te vinden.[2] Hij beschrijft wat het wandelen kan betekenen voor onze innerlijke wereld. Het is een vorm van mediteren. Het is een vorm van terugkomen naar onze eigen waarheid. Thoreau spreekt erover om ’s ochtends de krant in te ruilen voor een wandeling; om alle nieuwe verhalen die dagelijks naar voren komen te vervangen met (zoals Gros het omschrijft) ‘de eeuwige kalmte van de dingen, die altijd weer opnieuw begint.’[3] Het is een moment waarop het lichaam het ritme van de voetstappen vindt en het landschap de gedachtes verdringen met de uitzichten die aangeboden worden.
Een moment om stil te staan bij wat ons innerlijke zelf voelt dat de waarheid is, zonder de herrie van de omgevingen die ons kunnen beïnvloeden en soms overweldigen. ‘Geef me liever dan liefde, dan geld, dan roem de waarheid’.[4]

Wandelen, de elementen om je heen, de landschappen ervaren zou ik alledaags moeten doen. Omdat dit juist het moment is dat ik het meeste mens ben. Dit is het moment dat ik in mijn lichaam ervaar wat er binnen in mij en om mij heen gebeurt.

Wat mij nog het meeste aanspreekt aan de teksten van Thoreau is zijn plek in de natuur. ‘Met een vreemd gevoel van Vrijheid kom en ga ik door de natuur en maak ik er deel van uit.’[5] Deze gedachtegang vult mijn lichaam met een warme gloed. Dit is wat ik ervaar tijdens het wandelen waardoor het wandelen een zekere spirituele betekenis heeft gekregen voor mij. Wandelen door de landschappen die de natuur ons biedt geeft mij het gevoel van veiligheid en ze troost me zoals geen ander dat kan. Omdat ze mij laat inzien dat ik haar ben en zij mij. En die troost voel ik vanuit mijn innerlijke wereld. Omdat we allemaal één zijn. Omdat we allemaal natuur zijn.

Verhouden tegenover de ‘dingen’.

Een aantal jaar geleden kreeg ik bezoek in mijn atelier van een medestudent. We praatten over de planten en bloemen die ik verzameld had tijdens mijn wandelingen. Deze hang ik te drogen aan een touw die diagonaal door de ruimte strekt, of de bloemen liggen verspreid over de vloer. Ze vertelde me dat ze aan herman de vries (1931) moest denken, luisterend naar het verhaal dat ik haar daar vertelde. Ik herkende zijn werk wel, maar had me nooit verdiept in deze kunstenaar. Ik ben me gaan verdiepen in het werk van deze man en was meteen verkocht. De werkwijze van herman de vries vertaalt zich in een openheid voor de kleuren en texturen die de natuur te bieden heeft. De vries heeft het over de relatie van mens en natuur en behandelt haar “als een poëzie van de werkelijkheid”. Dit is iets dat mij opvalt als ik materialen of informatie meeneem van mijn wandeling. Pas als ik een tak in mijn witte atelier leg, besef ik inmiddels hoeverre wij als mens zo ver van de natuur staan. Door de isolatie ontvouwt zich de ware natuur. Dit is iets waar ik graag mee speel, wat het met mij doet als ik het object uit zijn natuurlijke habitat haal en het een plek geef in mijn atelier.

Een andere kunststroming die de laatste jaren mijn aandacht heeft is de Japanse Mono Ha. Deze filosofie en kunststroming bespreekt de menselijke verhouding ten opzichte van de ‘dingen’. In de Japanse taal spreekt men over mono en koto. Waar beide woorden ‘ding’ betekenen, zijn dat bij mono objecten of materialen, die onafhankelijk van de directe ervaring voort kunnen bestaan. Bijvoorbeeld een stoel in de ruimte. Deze mono bestaat nog steeds als ik naar de andere kamer ga. Terwijl koto refereert naar de dingen als gebeurtenis. Verschil tussen mono ‘dat wat beweegt en koto de ‘beweging’ zelf. Wat mij zo aanspreekt aan deze stroming is dat binnen vorm, concept en materiaal, alles even belangrijk is. Niets is beter of slechter dan de ander. Alles werkt samen en versterkt elkaar.

Lee Ufan is een Koreaans filosoof, beeldhouwer, schilder (1936) Hij betoogt in de Empty consciousness over het feit dat je fysieke activiteiten kunt doen zonder dat het bewustzijn er is, zoals bijvoorbeeld wandelen. Hij bespreekt het lichaam als een samenwerking met het materiaal. Zo zegt hij dat het concept van het kunstwerk hetzelfde is, maar zijn werk verandert door de dagelijkse fysieke conditie van zijn lichaam. Hij beschrijft dit aan de hand van een voorbeeld in zijn werk waar een boomstronk groter dan hemzelf aan een touw van het plafond hangt. Als hij dit werk op een andere plek, op een ander moment zou opbouwen, blijft de handeling van het neerzetten hetzelfde maar verandert het werk, gebaseerd op de lichamelijke conditie op dat moment of hoe de stronk reageert op de zwaartekracht van dat moment. Dit speelt allemaal mee in hoe het werk zich gaat tonen in de nieuwe omgeving.

In een documentaire zegt herman de vries : “ik hoefde helemaal niet te zoeken, moest mijn ogen gewoon open doen.” En in die zin zat voor mij zo veel puurheid; dat is het ook gewoon. We zoeken naar een bepaalde schoonheid die al bestaat. Maar het moment dat je vanuit een ander perspectief kijkt naar de dingen om je heen, naar de mono om je heen, komt alles tot je beschikking. Zo ervaar ik het als mijn vingers de garens van het weefsel volgen zoals mijn ogen de takken van de bomen volgen tijdens de wandeling. Dezelfde ervaring van buiten vindt zich dan binnen in het atelier plaats. Zo ontdek ik wat de ambacht en de natuur te bieden heeft.

Verbonden met het water.

Vaak vraag ik mezelf af wat productiviteit kan betekenen. Vooral in een samenleving waar massaproductie en snel leven de norm is. Dat bestaan van de natuur en in de natuur zijn past hier totaal niet tussen. Het is niet onbekend dat er schuldgevoel gepaard gaat met niks doen. Maar zo ziet zijn er soms uit. Productiviteit is een begrip dat veel meningen deelt. Als maker kan ik mijzelf verliezen in het schuldgevoel dat komt kijken bij de werkwijze die zich juist niet focust op het maken van een eindproduct. Daarom vind ik belang bij het bezig zijn met doen. Of dit nu een handeling is als wandelen en verzamelen, of breien en weven. Ik probeer me los te koppelen van de druk die ik mezelf opleg in het dagelijks leven door een moment te pakken om te vertragen. Ik geniet van het Italiaanse 'dolce far niente'. (the sweetness of doing nothing). Je hoeft genot niet te verdienen. Dit pak je gewoon, omdat je voelt dat je dat op dat moment nodig hebt.

In de zomer van 2020 ben ik naar een andere wijk in Maastricht verhuisd. Tegelijkertijd heb ik mijn wandelomgeving veranderd. Ik ben positief verrast met die verandering. Dit wandelgebied bevat namelijk veel water. Het geeft ook de kans om langs rivier de Maas te lopen of uit te rusten. Het water heeft me altijd verwonderd. Als kind was ik betoverd door Disney prinses Ariel de zeemeermin. Zij bewoog zich moeiteloos door haar omgeving, haar lange haren vloeiden om haar heen. Het (onder)waterlandschap met al haar kleuren fascineert me nog steeds. In dit nieuwe wandelgebied spendeer ik dus veel tijd, zittend op stenen langs de Maas. Ik droom weg bij het beeld van het mos dat onderwater danst en de golven die over de stenen en takken rollen. Soms zou ik willen dat ik onder dat water kon leven. In de stilte zweven tussen het zeewier.

Mijn weefraam is in zekere zin een dagboek. Ik weef soms elke dag, en soms dagen niet. In het weefraam zie ik mijn vooruitgang of juist het stilstaan. Ik zie een driehoeksverhouding ontstaan tussen het landschap, het materiaal, en mijzelf. Er is geen hiërarchie. Tijdens het weven bedenk ik me dat ikzelf te vaak voorkom in deze verhouding. Ik ben het die zich door het landschap beweegt of het materiaal dat samenwerkt met mij tijdens het weven. Maar waarom is er geen moment waar ik een stap terug zet, en het landschap met het materiaal is? Waarom moet ik daar nog tussen staan? Het is tijd dat het materiaal direct in gesprek gaat met het landschap.

Ik besluit meters garen te breien en leg deze textielen onder de rotsen in de rivier de Maas.
Water beweegt zoals het weven toelaat. Op en neer beweegt het textiel met de stroming mee. Als de textielen in het water verdwijnen, drijven sommige gedeeltes nog aan de oppervlakte. Het duurt een paar dagen voordat ik terugkeer en ik zie dat ze zich compleet onder water bevinden. Ze vloeien moeiteloos mee met het wier. Ik verheug me op de volgende keer dat ik ze weer mag bezoeken. Het is een week later dat ik het textiel weer ga bekijken, maar deze keer zie ik dat één deel kwijt is. Een meter verder vind ik het deel dat zich los heeft gemaakt. Een ander stuk textiel denk ik kwijt te zijn, maar na grondig zoeken zie ik het recht voor mijn neus liggen. Opgerold en vermomd als een tak die onder het mos zit. Het verbaast me hoe snel het textiel zich aanpast. Ik graai alles bij elkaar en neem een grote brok modder mee. Deze textielen hebben alle informatie opgeslagen. Ik neem ze mee en wandel terug naar het atelier. Eenmaal in het atelier leg ik het textiel op de vloer om te drogen. Ik bestudeer de kleuren en texturen, en hier begint de samenwerking met mij en het materiaal. Het textiel droogt op en vervormt zich. Sommige gedeeltes blijven liggen maar andere rollen zich op. Ik heb geen controle meer over het textiel; het textiel doet zelf. Het bepaalt haar eigen vorm, gevoed door de informative van het water; het is sterk, flexibel en zacht tegelijk. Ik kan een plan bedenken voor waar de garens heen geleid worden, maar de garens leiden mij ook; en zo vallen de garens op de plek waar ze horen te vallen. Op deze manier reizen de data van het textiel via mij door naar het weefgetouw.

Het heeft even geduurd voordat ik mijn werk begreep. Mijn werk heeft geen eindstand. Het is voor mij van belang dat ik de momenten kan delen met de andere twee componenten van de driehoeksverhouding: ik wil leren van het landschap en van het materiaal.. Het werk draagt de beweging van de ambacht in mijn handen, die de garens op en neer leiden. Het draagt de energie van het onderzoek dat het textiel opdeed toen ze weken doorbrachten met het water. Het draagt de energie van de kleuren en geuren van het landschap, waarin wij ons allemaal bevinden. Het werk nodigt uit de zintuigen te gebruiken, en nodigt de toeschouwer uit tot ontdekking en fascinatie.

Nawoord

Elke dag leer ik van de wandeling, het weven, en het landschap. Elke dag terugkeren naar het weefgetouw leert me dat vooruitgaan soms stilstaan betekent. Het laat me zien wat geduld is. Soms kun je geen vijf stappen tegelijk zetten. Dan is het tijd om te wandelen en om weer terug te komen naar het huidig moment. Om weer terug te keren in het lichaam. Het landschap laat me inzien dat wat moet gebeuren zal gebeuren. Het leert me acceptatie. Acceptatie van het moment, van de tijd. Dat mijn lichaam mij kan dragen. De samenwerking tussen al deze ervaringen zijn mijn grootste leermeesters.

Tijdens het schrijven van dit onderzoek ervaar ik het artistieke proces van het schrijven zelf. Het eeuwige aanpassen, weglaten, bijvoegen van de woorden die door mijn gedachtes vliegen. Wederom kan ik het wandelen toepassen. Het is een landschap aan informatie waar je doorheen stapt. Af en toe loop je een doodlopend pad af. Dan draai je om en vervolg je je tocht om dan weer een ander pad te ontdekken. Dan kom je onderweg iets tegen dat je fascineert en wat je wilt meenemen, deze keer in de vorm van een tekst, een boek of een gesprek.

Ik wil graag twee medewandelaars van dit onderzoek bedanken. De eerste is medestudent Lucas Veghel met wie ik brieven en e-mails heen en weer geschreven heb over onze wandelingen. We bespreken wat er gebeurt, hoe we het ervaren en waarom wij wandelen. Deze brieven gaven mij de inzichten waardoor ik mijn waarderen voor het wandelen alleen maar vergroot heb.Ten slotte wil ik mijn begeleider voor Artistic research Krien Clevis bedanken voor haar vertrouwen en enthousiasme voor mijn werk en mijn teksten. Zij laat mij de waarde inzien van reflectie en hoe bijzonder het is als je tijdens het schrijven een verbintenis vastlegt met het maken in het atelier. De een voedt het ander. Net zoals het wandelen en het weven.

Bronnen

Solnit, R. (2019). Wanderlust. Nijgh & van Ditmar

Gros, F. (2013). Wandelen. De Bezige Bij

Sijde, S. van der (2017) Performativiteit in de hedendaagse kunst; Tino Sehgal versus Relational Aesthetics - http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/351409

Clevis, C.T.M (2013) LOCVS : herinnering en vergankelijkheid in de verbeelding van plaats : van Italische domus naar artistiek environment - https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2899555/view

Schröder, L (2020) Mono-Ha, herschikkingen die kunst zouden kunnen zijn - https://www.mistermotley.nl/motley-college/mono-ha-herschikkingen-die-kunst-zouden-kunnen-zijn

Noten

1 Gros, Wandelen, Hfst 11
2 Gros, Wandelen, p.119
3 Ibed, p.118
4 Ibed, p.118
5 Ibed, p.112